13/03/2020

Στα μοναστήρια για να προστατευτούν από τις επιδημίες

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους από ιούς και θανατηφόρες ασθένειες. Και ο αλησμόνητος Πόντος δοκιμάστηκε από διάφορες επιδημίες, οι οποίες επηρέασαν έντονα την κοινωνική και οικονομική ζωή των κατοίκων, στα αστικά κυρίως κέντρα.

Για την επιδημία της πανούκλας στην Τραπεζούντα κατά το Μεσαίωνα έχει γράψει ο Ronald C. Jennings, ο οποίος μελέτησε τα οθωμανικά δικαστικά αρχεία. Μέσα από την αρχειακή αυτή έρευνα διαπιστώθηκε καταρχήν ότι στις περιπτώσεις που υπήρχε πανώλη στην πόλη η οικονομία κατέρρεε, ενώ όταν μετριαζόταν η κατάσταση επανερχόταν στους κανονικούς ρυθμούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, σύμφωνα με τον μελετητή, ήταν η πτώση των ενοικίων και της τιμής των δημόσιων λουτρών (χαμάμ) του Κουλέ.

Οι κάτοικοι του Πόντου κατά τη διάρκεια των επιδημιών έβρισκαν καταφύγιο σε μοναστήρια.

Στις περισσότερες περιπτώσεις που οι πόλεις πλήττονταν από τις επιδημικές

αυτές αρρώστιες, οι κάτοικοι προσέτρεχαν στα μοναστήρια της περιοχής και κυρίως στα τρία μεγάλα σταυροπηγιακά μοναστήρια της Ματσούκας, του Αγίου Ιωάννη Βαζελώνα, της Παναγίας Σουμελά και του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα.

Σε κώδικα της Μονής του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα που διασώθηκε καταγράφονται πολλές περιπτώσεις επιδημικών ασθενειών. Το 1796, όταν έπληξε την Τραπεζούντα η πανώλη, πολλοί Τραπεζούντιοι ζήτησαν στο συγκεκριμένο μοναστήρι καταφύγιο. Από αυτούς μολύνθηκε και η μοναστική αδελφότητα, με συνέπεια να πεθάνουν ο ηγούμενος Γερβάσιος και ο μοναχός Σωφρόνιος.

Μια άλλη περίπτωση αναφέρεται τον Αύγουστο του 1847, όταν έπληξε την Τραπεζούντα επιδημική νόσος, κατά μια πρώτη εκτίμηση χολέρα, ενώ κατά μια δεύτερη γαστρεντερίτιδα ή ιστοπαθής χολέρα. Κράτησε περίπου έναν μήνα και έπληξε κυρίως Οθωμανούς, σύμφωνα με τη σχετική αναφορά του κώδικα Όπως τονίζεται και σε άλλη περίπτωση επιδημικής αρρώστιας, που εκδηλώθηκε πάλι στην Τραπεζούντα, αυτό οφείλεται κυρίως στις ελλιπείς φροντίδες υγιεινής και καθαριότητας των μουσουλμάνων. Είναι χαρακτηριστική η αναφορά:

«Εν έτει 1892 Οκτωβρίου 25 ενέσκηψεν η βροντολογής επιδημική νόσος χολέρα εν Τραπεζούντι ουκ ολίγην φθοράν ποιήσασα, το πλείστον εις τους Οθωμανούς, διά τας συνεχείς ακαθαρσίας αυτών και την εις το πεπρωμένον την ζωήν αυτών διατιθέντων, πολλαί των Οθωμανών οικογένειαι εις τον άλλον κόσμον απεστάλησαν».

Στο αρχείο της Μονής του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα έχει καταγραφεί ότι τον Οκτώβριο του 1893 η Τραπεζούντα δοκιμάστηκε ξανά από τη χολέρα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποίημα του Ιωάννη Οικονόμου του εκ Καθαρών που γράφτηκε στις 22 Αυγούστου 1749 στη Μονή της Παναγίας Θεοσκεπάστου όπου είχε καταφύγει με την οικογένειά του. Το ποίημα δημοσίευσε ο Επαμεινώνδας Κυριακίδης και έχει ως εξής:

«Φόβω πανώλους, πρόσφυγες σοι Παρθένε
ως Χριστιανών τε προστάτη τε και ρύστη
ο Οικονόμος συν τω του Καραπάνα
Γεωργίω, άμα τε αις πανοικίαις
φεύγομεν, συ δε τηρήσαις αλωβήτους
ταύτης τ΄ εκ τ΄ άλλης της αλλοτρίου βλάβης».

Ενδιαφέρον προκαλεί επίσης η μαρτυρία του Επαμεινώνδα Κυριακίδη, ο οποίος αναφέρει ότι η αιτία για την αιφνίδια παύση της πανώλης ήταν η πολύ μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στην Τραπεζούντα τον Αύγουστο του 1749.

Οι συγκεκριμένες επιδημίες δεν πρέπει να θεωρούνται σπάνιο φαινόμενο στην κοινωνία της Τραπεζούντας, αν κρίνουμε από την συχνότητα των περιπτώσεων που αναφέρονται στον κώδικα της Μονής του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα, αλλά και στη βιβλιογραφία. Εξάλλου είναι γνωστό ότι από το 13ο ως το 19ο αιώνα όλη η Ευρώπη μαστίζεται από τον «μαύρο θάνατο».

Πολλοί συγγραφείς αναφέρουν ότι το καλοκαίρι οι κάτοικοι της πόλης ανέβαιναν στις εξοχές μιας και λόγω το κλίμα και η υγρασία της πόλης σε συνδυασμό με τη ζέστη πολύ συχνά ευνοούσε τέτοιες επιδημίες. Αν, τέλος, σημειώσουμε και το γεγονός που αναφέρθηκε παραπάνω, ότι οι μουσουλμάνοι δεν τηρούσαν σε πολλές περιπτώσεις τους κανόνες προσωπικής υγιεινής, τότε μπορούμε να δικαιολογήσουμε τη συχνότητα του φαινομένου.

Πηγές: pontos-news.gr/ Θεοδόσιος Κυριακίδης

Εγκυκλοπαίδεια του ποντιακού ελληνισμού, εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, Θεσσαλονίκη.